

452

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 23 marca 2011 r.

w sprawie wprowadzenia na 2011 r. programów zwalczania wścieklizny i gąbczastej encefalopatii bydła oraz programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 oraz z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się program:

1) zwalczania:

- a) wścieklizny (Rabies), który jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia,

- b) gąbczastej encefalopatii bydła (Bovine spongiform encephalopathy — BSE), który jest określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia;

- 2) mający na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (Avian influenza) oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby, który jest określony w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

Załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 23 marca 2011 r. (poz. 452)

Załącznik nr 1

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY (RABIES)

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: wścieklizna (Rabies)

Wniosek o współfinansowanie na rok: 2011

Wysłano do Komisji Europejskiej dnia: 30 kwietnia 2010 r.

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliźnie pozwoliło na opanowanie problemu występowania tej choroby. Liczba przypadków wścieklizny wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 w 1946 r. do 73 przypadków w 1956 r. Problem wścieklizny ponownie się pojawił, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny wśród zwierząt dzikich. W 1956 r. i 1957 r. nie zanotowano żadnego przypadku wścieklizny u zwierząt dzikich. W latach następnych zauważalny był wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich, a w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych zachorowania u zwierząt dzikich przekraczały liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123), słupskim (103). Nie notowano ich w białkopodlaskim, a pojedyncze przypadki odnotowano w lubelskim, łomżyńskim, łódzkim, przemyskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w ówczesnym województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w przemyskim, łódzkim, łomżyńskim, krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym u zwierząt dzikich 2549, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym u zwierząt dzikich 1788, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki u zwierząt, w tym 1528 u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków u zwierząt, w tym 2064 u zwierząt dzikich, z czego 1779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki u zwierząt, w tym 1239 u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektom nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był spadek liczby przypadków wścieklizny, a zwłaszcza bardziej zadowalający fakt braku jej występowania od dłuższego czasu na obszarach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków u zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków u zwierząt, w tym 721 u lisów.

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 1583, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 2224.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny do wschodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czyli na obszary nieobjęte do tej pory szczepieniami, oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W 2002 r. największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim — 339 przypadków.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 u lisów. Jak wykazują dane za lata 2004–2009, liczba przypadków wścieklizny na terytorium państwa uległa dalszemu, znacznemu zmniejszeniu (załączniki nr 1–6 do programu).

W ostatnich latach przypadki wścieklizny u zwierząt występują najczęściej na terenach położonych wzdłuż północno-wschodniej i wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie zauważono przechodzenie zwierząt zakażonych wścieklizną z terenów Ukrainy oraz z terenów Federacji Rosyjskiej (obwód kaliningradzki).

Na przełomie 1991 r. i 1992 r. opracowano założenia do programu zwalczania wścieklizny w Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszym etapie realizacji programu zwalczania wścieklizny wykładanie szczepionki przeciwko wściekliznie miało objąć teren położony w pasie przygranicznym z Republiką Federalną Niemiec (Szczecin, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Jelenia Góra, Wałbrzych, Legnica, Opole, Wrocław, Poznań, Piła, Leszno, Koszalin), gdzie wścieklizna u lisów wystąpiła endemicznie i stwierdzano najczęściej przypadki tej choroby. Zaproponowano wykładanie szczepionki dwa razy w roku — wiosną i jesienią — po 16 dawek (przynęt) na km². Wykładanie szczepionki miało być przeprowadzane ręcznie. Stopniowo akcja miała być rozszerzana o kolejne województwa w kierunku wschodnim. Wraz z wykładaniem szczepionki miała być prowadzona kontrola szczepień określająca wskaźnik przyjęcia szczepionki przez lisy oraz wskaźnik nabytej odporności.

Jednak w 1992 r. zmieniono sposób rozrzucania szczepionki z ręcznego na wyrzucanie z samolotów, a liczbę województw objętych szczepieniem zmieniono z 12 do 6. Odstąpiono od rozrzucania szczepionki w ówczesnych województwach: opolskim, wrocławskim, leszczyńskim, pilskim, poznańskim, koszalińskim.

Ostatecznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej rozpoczęto program szczepień lisów przeciwko wściekliznie w 1993 r.

W 1994 r. obszar szczepień został powiększony o 6 ówczesnych województw: koszalińskie, słupskie, pilskie, katowickie, bielskie, skierniewickie.

W 1995 r. obszar szczepień został powiększony o kolejne 10 ówczesnych województw: gdańskie, bydgoskie, konińskie, leszczyńskie, poznańskie, kaliskie, wrocławskie, opolskie, częstochowskie, warszawskie.

W 1996 r. obszar szczepień został powiększony o dalsze 4 ówczesne województwa: krośnieńskie, nowosądeckie, elbląskie, piotrkowskie.

W 1997 r. obszar szczepień został powiększony o województwo krakowskie.

W 1998 r. obszar szczepień został powiększony o kolejnych 5 województw: tarnowskie, sieradzkie, radomskie, łódzkie, lubelskie — 1 gmina.

W 1999 r. zmieniony został podział administracyjny państwa z 49 województw na 16 województw i wówczas szczepieniami objęto całkowicie województwa: dolnośląskie, lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, śląskie, pomorskie, opolskie, małopolskie, natomiast częściowo województwa: kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, podkarpackie. Natomiast w województwie podlaskim i świętokrzyskim nie prowadzono szczepień.

W 2000 r. obszar szczepień nie uległ zmianie. W wyniku gwałtownego wzrostu zachorowań zwierząt na wściekliznę na terenach, gdzie nie prowadzono szczepień lisów przeciwko wściekliznie, oraz na granicy „obszaru szczepionego” z „obszarem nieszczepionym” w 2001 r. wprowadzono zmodernizowany program szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, w którym zrezygnowano w akcji wiosennej ze szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie od dłuższego czasu nie odnotowywano przypadków wścieklizny u zwierząt. Obszar objęty szczepieniami to:

- 1) w województwie zachodniopomorskim powiat walecki;
- 2) w województwie dolnośląskim powiaty: dzierzoniowski, ząbkowicki i kłodzki;
- 3) w województwie mazowieckim powiaty: warszawski zachodni, gostyniński, sochaczewski, żyrardowski, grodziski, pruszkowski, piaseczyński, grójecki, białobrzegi, przysuski, radomski, szydlowiecki, zwoleniński, lipski, kozienicki, sierpecki, płoński, nowodworski, ciechanowski, mławski, żuromiński, przasnyski, ostrołęcki, makowski, legionowski i pułtusi;
- 4) w województwie lubelskim gmina Janowiec i część gminy Puławy;
- 5) w województwie podkarpackim powiaty: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, łańcucki, mielecki, ropczycki, rzeszowski, sanocki, strzyżowski i tarnobrzegi w całości oraz powiat jarosławski, leżajski, niżański, przemyski, przeworski i stalowowolski w części na południe od linii rzeki San;
- 6) województwo warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, małopolskie, opolskie, śląskie, łódzkie, świętokrzyskie;
- 7) województwo pomorskie, z wyjątkiem powiatów: słupskiego, lęborskiego i bytowskiego.

Natomiast w akcji jesiennej 2001 r. szczepieniami objęto większość terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, poza województwem podlaskim oraz częścią województw: lubelskiego i podkarpackiego.

Od 2002 r. akcja szczepień obejmuje całe terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Tabela 1**Wyniki badań monitoringowych akcji szczepień**

Akcje szczepień	Obecność TC (%)	RFFIT (%)	Różnicowanie szczepów wirusa
jesień 1998 r.	67,70	68,00	0
wiosna 1999 r.	64,30	66,70	0
jesień 1999 r.	64,40	82,90	0
wiosna 2000 r.	55,30	75,30	0
jesień 2000 r.	64,40	81,70	0
wiosna i jesień 2001 r.	52,40	62,10	0
wiosna i jesień 2002 r.	66,70	72,90	0
wiosna i jesień 2003 r.	78,40	92,60	0
wiosna i jesień 2004 r.	82,50	94,00	0
wiosna i jesień 2005 r.	85,56	83,60	0
wiosna i jesień 2006 r.	87,17	82,12	43
wiosna i jesień 2007 r.	83,17	80,21	42
wiosna i jesień 2008 r.	86,87	79,66	19
wiosna i jesień 2009 r.*	89,32	81,11	6

* Na podstawie wstępnych wyników badań.

3. Opis przedłożonego programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliznie.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (Dz. U. Nr 142, poz. 1509) szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

Badania monitoringowe, wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. Nr 282, poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

4. Środki przewidziane w programie**4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie**

Rok: 2011

☒ kontrola	☒ zwalczanie
☒ badania	☒ badania
☒ szczepienia	
☒ monitorowanie	

4.2. Organizacja i nadzór nad realizacją programu

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej — informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu monitoringu i zwalczania wścieklizny jest na poziomie krajowym Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programów została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 38) wyznaczyło Zakład Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego — Państwowego Instytutu Badawczego (PIW-PIB) w Puławach jako krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii. Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej jest przeprowadzana przez 16 zakładów higieny weterynaryjnej (ZHW): we Wrocławiu, w Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, Krakowie, Warszawie, Opolu, Krośnie,

Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie oraz przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach — przy użyciu immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym. Ponadto badania izolacji wirusa na myszach wykonywane są przez 8 ZHW: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Krakowie, Krośnie, Białymstoku i Szczecinie. Natomiast badania izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy wykonuje się w ZHW w Opolu oraz Poznaniu, a także w krajowym laboratorium referencyjnym PIW-PIB w Puławach. Genotypizację izolatów wirusa wścieklizny przeprowadza wyłącznie krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących przeprowadza się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny w 16 ZHW: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, Krakowie, Warszawie, Opolu, Krośnie, Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie oraz w krajowym laboratorium referencyjnym PIW-PIB w Puławach;
- 2) szlifów kostnych żuchwy — badania na obecność markera (TC — tetracykliny) w 6 ZHW: w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy, Łodzi, Krośnie i Poznaniu oraz w krajowym laboratorium referencyjnym PIW-PIB w Puławach;
- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT) — określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej) w 3 ZHW: w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy oraz w krajowym laboratorium referencyjnym PIW-PIB w Puławach;
- 4) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4.3. Opis regionów administracyjnych, na których program ma być wdrożony

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa (km ²)	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (km ²)
1	2	3
dolnośląskie	19 947,00	15 958,00
kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40
lubelskie	25 122,00	22 441,00
lubuskie	13 988,00	13 054,00
łódzkie	18 219,00	16 970,00
małopolskie	15 183,00	15 183,00
mazowieckie	35 558,00	32 069,00
opolskie	9 412,00	8 000,00
podkarpackie	17 845,00	16 133,00
podlaskie	20 187,00	18 162,00

1	2	3
pomorskie	18 310,00	16 559,00
śląskie	12 334,00	10 130,50
świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00
warmińsko-mazurskie	24 173,00	21 483,00
wielkopolskie	29 827,00	27 637,66
zachodniopomorskie	22 892,00	20 000,00
Razem	312 679,00	280 813,56

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (załącznik nr 2 do ustawy) wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 tej ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy wszystkich

osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu ww. zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, jeżeli na podstawie otrzymanego zawiadomienia podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Programem jest objęta populacja lisów wolno żyjących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Metoda obliczania populacji: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji lisów wolno żyjących			
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	204 064	202 740	209 500	203 300
Razem	204 064	202 740	209 500	203 300

4.4.3. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Badania i analizy używane do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień:

- 1) badania serologiczne: test seroneutralizacji (RFFIT) — zgodnie z Podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13. B.2.b) — wykonywany przez ZHW w Opolu, Ostrołęce i Bydgoszczy, wyznaczone do przeprowadzania badań monitoringowych określających efektywność szczepień doustnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, oraz przez krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny PIW-PIB w Puławach;
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:
 - a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT fluorescent antibody test) — zgodnie z Podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13 B.1.c.i) — test w kierunku wścieklizny wykonywany przez 16 ZHW,
 - b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny — badanie wykonywane jedynie przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach,

c) izolacja wirusa:

- izolacja wirusa na myszach — zgodnie z Podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13 B.1.c.ii) — wykonywana przez 8 ZHW: we Wrocławiu, Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Krakowie, Krośnie, Białymstoku i Szczecinie,
 - izolacja wirusa wścieklizny w hodowli komórek mysiej neuroblastomy — zgodnie z Podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13 B.1.c.ii) — wykonywana jedynie przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach oraz przez ZHW w Opolu i Poznaniu;
- 3) inne badania to szlify kostne żuchwy — badanie na obecność markera (TC) — wykonywane przez 6 ZHW: w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy, Łodzi, Krośnie i Poznaniu, wyznaczonych do przeprowadzania testów monitoringowych w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące, oraz przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach;
 - 4) monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:

- a) test seroneutralizacji (RFFIT) w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych, wykonywany przez 3 wyznaczone ZHW: w Bydgoszczy, Ostrołęce i Opolu oraz przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach,
- b) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące, wykonywane przez 6 wyznaczonych ZHW: w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy, Łodzi, Krośnie i Poznaniu oraz przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach,
- c) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych, wykonywane przez krajowe laboratorium referencyjne PIW-PIB w Puławach.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC), wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których badaniem laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa (km ²)	Powierzchnia objęta programem szczepień (km ²)	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z którego lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych (km ²)	Liczba lisów, która powinna zostać odstrzelona w ramach programu monitoringu, w ciągu roku
1	2	3	4	5
dolnośląskie	19 947,00	15 958,00	15 410,35	1 233
kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40	16 132,28	1 291
lubelskie	25 122,00	22 441,00	22 441,00	1 795
lubuskie	13 988,00	13 054,00	12 108,00	969
łódzkie	18 219,00	16 970,00	16 970,00	1 358
małopolskie	15 183,00	15 183,00	15 183,00	1 215
mazowieckie	35 558,00	32 069,00	32 069,00	2 566
opolskie	9 412,00	8 000,00	8 000,00	640
podkarpackie	17 845,00	16 133,00	16 133,00	1 291
podlaskie	20 187,00	18 162,00	14 687,00	1 175
pomorskie	18 310,00	16 559,00	15 424,00	1 234
śląskie	12 334,00	10 130,50	10 042,00	803
świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00	10 500,00	840
warmińsko-mazurskie	24 173,00	21 483,00	21 483,00	1 719
wielkopolskie	29 827,00	27 637,66	27 637,66	2 211
zachodniopomorskie	22 892,00	20 000,00	16 018,26	1 281
Razem	312 679,00	280 813,56	270 238,55	21 621

Choroba: wścieklizna Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	lisy wolno żyjące	surowica	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	test na obecność markera (TC)	lisy wolno żyjące	żuchwa	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
Razem					43 242

4.4.4. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki: zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz standardami UE (Raport Komitetu Naukowego ds. Zdrowia Zwierząt i Ochrony Zwierząt przyjęty dnia 23 października 2002 r.), dopuszczone do stosowania w Polsce zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Polsce są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern). Jest dostępna także szczepionka Rabigen SAG2 (SAG2) zarejestrowana w EMEA. Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane corocznie w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. — Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.). Oferty na zakup szczepionki są składane na początku roku w każdym województwie. Szczepionka jest poddawana badaniu, w celu kontroli jakości, w kierunku określenia miana wirusa.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie

powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

4.4.5. Środki podejmowane w przypadku uzyskania dodatniego wyniku badania laboratoryjnego

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. Nr 13, poz. 103), w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, a także niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.6. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej — informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

5. Korzyści programu

Celem programu jest spadek liczby przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich.

6. Dane epidemiologiczne dotyczące rozwoju choroby w ciągu ostatnich pięciu lat

6.1. Dane rozwarstwione dotyczące nadzoru i przeprowadzonych badań laboratoryjnych

Rok: 2005

Choroba: wścieklizna

Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek*	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 936	83,60%	24 456	84	20 038	85,56%
Razem	13 936	83,60%	24 456	84	20 038	85,56%

* W tym 258 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test seroneutralizacji — RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (tetracykliny).

Rok: 2006**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek*	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%
Razem	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%

* W tym 198 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test seroneutralizacji — RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (tetracykliny).

Rok: 2007**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek*	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 592	80,21%	22 055	42	19 217	83,17%
Razem	13 592	80,21%	22 055	42	19 217	83,17%

* W tym 182 próbki przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 5 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test seroneutralizacji — RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (tetracykliny).

Rok: 2008**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek*	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 744	79,66%	21 293	19	19 788	86,87%
Razem	14 744	79,66%	21 293	19	19 788	86,87%

* W tym 117 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 10 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test seroneutralizacji — RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (tetracykliny).

Rok: 2009**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek**	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	10 204*	81,11%	23 153	6	16 494	89,32%
Razem	10 204*	81,11%	23 153	6	16 494	89,32%

* Na podstawie wstępnych wyników badań.

** W tym 107 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 7 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test seroneutralizacji — RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (tetracykliny).

6.2. Dane dotyczące zakażenia**Rok: 2005****Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	84
Razem	—	84

Rok: 2005**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	54
Razem	—	54

Rok: 2006**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	43
Razem	—	43

Rok: 2006**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	39
Razem	—	39

Rok: 2007**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	42
Razem	—	42

Rok: 2007**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	28
Razem	—	28

Rok: 2008**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	19
Razem	—	19

Rok: 2008**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	10
Razem	—	10

Rok: 2009**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	6
Razem	—	6

Rok: 2009**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	2
Razem	—	2

6.3. Dane dotyczące programów szczepień lub leczenia**Rok: 2004****Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 269 876	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 269 876	—	—

Rok: 2005**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 271 760	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 271 760	—	—

Rok: 2006**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	12 906 008	—	—
Razem	—	—	—	—	—	12 906 008	—	—

Rok: 2007**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 735 940	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 735 940	—	—

Rok: 2008**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 713 553	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 713 553	—	—

Rok: 2009**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 681 566	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 681 566	—	—

Rok: 2010**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku*	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 269 876	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 269 876	—	—

* Planowana do wyłożenia liczba dawek szczepionki.

Rok: 2011**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku *	liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	liczba młodych zwierząt zaszczepionych
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	—	—	—	—	—	11 232 542	—	—
Razem	—	—	—	—	—	11 232 542	—	—

* Planowana do wyłożenia liczba dawek szczepionki.

Opis stosowanych szczepień, działań terapeutycznych lub innych: wiosenna i jesienna akcja szczepień w 2011 r. obejmie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze 280 813,56 km². Akcje będą prowadzone na tych samych zasadach co w latach poprzednich. Planuje się wyłożenie co najmniej 20 dawek szczepionki/km². W sumie zostaną zastosowane 11 232 542 dawki szczepionki.

6.4. Dane dotyczące dzikiej zwierzyny**6.4.1. Oszacowanie liczebności populacji dzikiej zwierzyny****Rok: 2005****Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	gatunek: lis wolno żyjący	gatunek: sarna	gatunek: jeleń	gatunek: dzik
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	186 737	620 980	109 960	152 393
Razem	186 737	620 980	109 960	152 393

Rok: 2006**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	gatunek: lis wolno żyjący	gatunek: sarna	gatunek: jeleń	gatunek: dzik
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	204 064	635 215	115 748	156 043
Razem	204 064	635 215	115 748	156 043

Rok: 2007**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	gatunek: lis wolno żyjący	gatunek: sarna	gatunek: jeleń	gatunek: dzik
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	202 740	646 006	123 038	159 268
Razem	202 740	646 006	123 038	159 268

Rok: 2008**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	gatunek: lis wolno żyjący	gatunek: sarna	gatunek: jelen	gatunek: dzik
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	209 500	760 200	163 700	211 800
Razem	209 500	760 200	163 700	211 800

Rok: 2009**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	gatunek: lis wolno żyjący	gatunek: sarna	gatunek: jelen	gatunek: dzik
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	203 300	827 500	176 100	251 000
Razem	203 300	827 500	176 100	251 000

6.4.2. Monitorowanie dzikiej zwierzyny**Rok: 2005****Choroba:** wścieklizna**Gatunek zwierząt:** lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne — RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 936	83,60%	20 636	84	20 038	85,56%
Razem	13 936	83,60%	20 636	84	20 038	85,56%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (TC — tetracykliny).

Rok: 2006**Choroba:** wścieklizna**Gatunek zwierząt:** lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne — RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	21 418	43	20 572	87,17%
Razem	14 155	82,12%	21 418	43	20 572	87,17%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (TC — tetracykliny).

Rok: 2007**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne — RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 592	80,21%	20 296	42	19 217	83,17%
Razem	13 592	80,21%	20 296	42	19 217	83,17%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (TC — tetracykliny).

Rok: 2008**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne — RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 744	79,66%	20 166	19	19 788	86,87%
Razem	14 744	79,66%	20 166	19	19 788	86,87%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (TC — tetracykliny).

Rok: 2009**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne — RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek*	liczba próbek z dodatnim wynikiem	liczba przebadanych próbek	odsetek próbek z dodatnim wynikiem
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	10 204	81,11%	20 308	6	16 494	89,32%
Razem	10 204	81,11%	20 308	6	16 494	89,32%

* Na podstawie wstępnych wyników badań.

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne — test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych — badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy — badanie na obecność markera (TC — tetracykliny).

6.4.3. Dane dotyczące szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny**Rok: 2011****Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Program szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego, która zostanie wyłożona lub podana	liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego, która zostanie wyłożona lub podana
dolnośląskie	19 947,00* 15 958,00**	638 320	2 (wiosenna i jesienna)	638 320
kujawsko-pomorskie	17 972,00* 16 533,40**	661 336	2 (wiosenna i jesienna)	661 336
lubelskie	25 122,00* 22 441,00**	897 640	2 (wiosenna i jesienna)	897 640
lubuskie	13 988,00* 13 054,00**	522 160	2 (wiosenna i jesienna)	522 160
łódzkie	18 219,00* 16 970,00**	678 800	2 (wiosenna i jesienna)	678 800
małopolskie	15 183,00* 15 183,00**	607 320	2 (wiosenna i jesienna)	607 320
mazowieckie	35 558,00* 32 069,00**	1 282 760	2 (wiosenna i jesienna)	1 282 760
opolskie	9 412,00* 8 000,00**	320 000	2 (wiosenna i jesienna)	320 000
podkarpackie	17 845,00* 16 133,00**	645 320	2 (wiosenna i jesienna)	645 320
podlaskie	20 187,00* 18 162,00**	726 480	2 (wiosenna i jesienna)	726 480
pomorskie	18 310,00* 16 559,00**	662 360	2 (wiosenna i jesienna)	662 360
śląskie	12 334,00* 10 130,50**	405 220	2 (wiosenna i jesienna)	405 220
świętokrzyskie	11 710,00* 10 500,00**	420 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000
warmińsko-mazurskie	24 173,00* 21 483,00**	859 320	2 (wiosenna i jesienna)	859 320
wielkopolskie	29 827,00* 27 637,66**	1 105 506	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506
zachodniopomorskie	22 892,00* 20 000,00**	800 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000
Razem	312 679,00*** 280 813,56****	11 232 542	2 (wiosenna i jesienna)	11 232 542

* Całkowita powierzchnia województwa.

** Powierzchnia województwa objęta szczepieniem.

*** Całkowita powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej.

**** Powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej objęta programem szczepień.

Opis zastosowanego programu szczepień, terapeutycznego lub innego

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

7. Założenia programu**7.1. Założenia związane z badaniami****7.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych****Rok: 2011****Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierząt: lisy wolno żyjące**

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	immunofluorescencja odcisków mózgowych	lisy wolno żyjące	mózg	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	lisy wolno żyjące	surowica	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	test na obecność markera (TC)	lisy wolno żyjące	żuchwa	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
Razem					64 863

7.1.2. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucona z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku,

jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

Rok: 2011**Choroba: wścieklizna****Gatunek zwierzęcia: lisy wolno żyjące**

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania
1	2	3	4	5
dolnośląskie	19 947,00* 15 958,00**	319 160	2 (wiosenna i jesienna)	638 320
kujawsko-pomorskie	17 972,00* 16 533,40**	330 668	2 (wiosenna i jesienna)	661 336
lubelskie	25 122,00* 22 441,00**	448 820	2 (wiosenna i jesienna)	897 640
lubuskie	13 988,00* 13 054,00**	261 080	2 (wiosenna i jesienna)	522 160
łódzkie	18 219,00* 16 970,00**	339 400	2 (wiosenna i jesienna)	678 800
małopolskie	15 183,00* 15 183,00**	303 660	2 (wiosenna i jesienna)	607 320

1	2	3	4	5
mazowieckie	35 558,00* 32 069,00**	641 380	2 (wiosenna i jesienna)	1 282 760
opolskie	9 412,00* 8 000,00**	160 000	2 (wiosenna i jesienna)	320 000
podkarpackie	17 845,00* 16 133,00**	322 660	2 (wiosenna i jesienna)	645 320
podlaskie	20 187,00* 18 162,00**	363 240	2 (wiosenna i jesienna)	726 480
pomorskie	18 310,00* 16 559,00**	331 180	2 (wiosenna i jesienna)	662 360
śląskie	12 334,00* 10 130,50**	202 610	2 (wiosenna i jesienna)	405 220
świętokrzyskie	11 710,00* 10 500,00**	210 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000
warmińsko-mazurskie	24 173,00* 21 483,00**	429 660	2 (wiosenna i jesienna)	859 320
wielkopolskie	29 827,00* 27 637,66**	552 753	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506
zachodniopomorskie	22 892,00* 20 000,00**	400 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000
Razem	312 679,00*** 280 813,56****	5 616 271	2 (wiosenna i jesienna)	11 232 542

* Całkowita powierzchnia województwa.

** Powierzchnia województwa objęta szczepieniem.

*** Całkowita powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej.

**** Powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej objęta programem szczepień.

8. Szacunkowa analiza kosztów programu¹⁾

Koszty związane z	Wyszczególnienie	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł*	Koszt jednostkowy w euro**	Kwota całkowita w euro*	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Wspólnoty (tak/nie)
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Badania laboratoryjne – w 2011							
1.1. Koszty badań	test: RFFIT	21 621	20,81	449 933,01	5,24	113 361,81	tak
	test: TC	21 621	2,73	59 025,33	0,69	14 871,59	tak
	test: różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	30	150,00	4 500,00	37,79	1 133,79	tak
	test: jakość szczepionki (kontrola serii)	56	233,61	13 082,16	58,86	3 296,08	tak
	test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu	21 621	20,22	437 176,62	5,09	110 147,80	tak

¹⁾ Nie wlicza się kosztów stałych. Wszystkie wartości podane bez VAT.

1	2	3	4	5	6	7	8
	test: immuno- fluorescencja odcisków mózgowych — badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	1 443	20,22	29 177,46	5,09	7 351,34	tak
	test: izolacji wirusa na myszach	149	1 009,84	150 466,16	254,43	37 910,34	tak
	test: izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy	7	352,46	2 467,22	88,80	621,62	tak
1.2. Koszty pobierania próbek	dostarczenie lisów do badania	21 621	35,00	756 735,00	8,82	190 661,37	tak
	dowóz próbek do laboratorium (do badań przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny oraz badań w ramach monitoringu)	769 partii (po 30 lisów) x 160 km	0,83	102 123,20	0,21	25 730,21	nie
Razem				2 004 686,16		505 085,95	
2. Szczepienie — w 2011 r.							
2.1. Zakup szczepionki		11 232 542	1,86	20 892 528,12	0,47	5 263 927,47	tak
2.2. Koszty dystrybucji		11 232 542	1,05	11 794 169,10	0,26	2 971 571,96	tak
Razem (poz. 2.1 i 2.2)				32 686 697,22		8 235 499,43	tak
Razem				34 691 383,38		8 740 585,38	tak

* Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

** Wyliczenie kosztów według średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r. (1 euro = 3,9690 zł).

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny

Załącznik nr 1

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I - IV

2004

Obszar	Przypadki wścieklizny																		
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące									
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna
dolnośląskie											3								
kujawsko-pomorskie										3	1								
lubelskie		5								19					2				
lubuskie										3									
łódzkie																			
małopolskie																			
mazowieckie		1																	4
opolskie										4									1
podkarpackie	2	2								4			1						
podlaskie			2							3	1								
pomorskie										4									
śląskie																			2
świętokrzyskie										2									
warmińsko-mazurskie	2	1	6							12	3								
wielkopolskie		1								31	5			1				1	2
zachodniopomorskie										1									
Razem	4	10	8							86	13		1	1	2			1	10

Zwierzęta domowe

22

Zwierzęta wolno żyjące

114

RAZEM

136

Załącznik nr 2

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I - IV

2005

Obszar	Przypadki wścieklizny																		
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące									
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna
dolnośląskie										2				1					
kujawsko-pomorskie															1				
lubelskie										2									
lubuskie	1																		
łódzkie																			2
małopolskie																			
mazowieckie																			
opolskie		2								7	1			1					
podkarpackie	1	2								15									
podlaskie										1									
pomorskie																			
śląskie																			
świętokrzyskie										1									
warmińsko-mazurskie	2	3	23	1						39	8								2
wielkopolskie	1									17	1			1					
zachodniopomorskie																			
Razem	5	7	23	1						84	10			3	1				4

Zwierzęta domowe

36

Zwierzęta wolno żyjące

102

RAZEM

138

Załącznik nr 3

Przypadki wścieklizny Kraj: Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok): I - IV 2006

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące														
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełoperz
dolnośląskie																								1
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie											11	1												
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								1
opolskie		1									3													
podkarpackie			1								6													
podlaskie		1	6								7	1												
pomorskie																								
śląskie																								1
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie	1	4	2								10	13				1								
wielkopolskie	3										6													
zachodniopomorskie																								1
Razem	4	6	9								43	15				1								4

Zwierzęta domowe

19

Zwierzęta wolno żyjące

63

RAZEM

82

Załącznik nr 4

Przypadki wścieklizny Kraj: Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok): I - IV 2007

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące														
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie											6	2					1							
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								
opolskie											1													
podkarpackie		1									12													
podlaskie	1		1								9	1												1
pomorskie																								2
śląskie																								
świętokrzyskie											1													
warmińsko-mazurskie		2	5								7	4												
wielkopolskie	2	3									6				1	1								
zachodniopomorskie																								
Razem	3	6	6								42	7			1	1	1							3

Zwierzęta domowe

15

Zwierzęta wolno żyjące

55

RAZEM

70

Załącznik nr 5

Przypadki wścieklizny Kraj:

Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I - IV

2008

Obszar	Przypadki wścieklizny																						
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące													
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz
dolnośląskie																							
kujawsko-pomorskie																							
lubelskie		1								6													
lubuskie																							
łódzkie																							
małopolskie																							
mazowieckie																							
opolskie																							
podkarpackie	1									8													
podlaskie			1							3	1												
pomorskie										1													3
śląskie																							
świętokrzyskie																							
warmińsko-mazurskie			2							1	1												
wielkopolskie																							
zachodniopomorskie																							
Razem	1	1	3							19	2												3

Zwierzęta domowe

5

Zwierzęta wolno żyjące

24

RAZEM

29

Załącznik nr 6

Przypadki wścieklizny Kraj:

Polska(POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I - IV

2009

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	zwierzęta domowe									zwierzęta wolno żyjące														
województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie											3													1
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								1
opolskie																								
podkarpackie											2													
podlaskie											1													
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem											6													2

Zwierzęta domowe

0

Zwierzęta wolno żyjące

8

RAZEM

8

**PROGRAM ZWALCZANIA GĄBCZASTEJ ENCEFALOPATII BYDŁA
(BOVINE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY — BSE)**

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: Bovine spongiform encephalopathy (BSE)

Rok wdrażania: 2011

2. Opis programu

Celem realizacji programu jest wykrycie każdego przypadku gąbczastej encefalopatii bydła, zwanej dalej „BSE”, w populacji bydła w Rzeczypospolitej Polskiej. Wykrywanie jest pierwszym krokiem zapobiegającym przedostaniu się czynnika przenośnych gąbczastych encefalopatii przeżuwaczy, zwanych dalej „TSE”, do łańcucha pokarmowego ludzi i zwierząt.

Środki zapobiegawcze oraz zwalczanie polegają na usuwaniu zwierząt ze stad, w których stwierdzono przypadki BSE, poddaniu ubojowi kohorty oraz po-

tomstwa, aktywnym nadzorze nad grupą bydła powyżej 30 miesiąca życia przeznaczonego do uboju w celu spożycia przez ludzi, bydła padłego oraz innych grup ryzyka bydła powyżej 24 miesiąca życia, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. ustanawiającym zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych pasażowalnych gąbczastych encefalopatii (Dz. Urz. WE L 147 z 31.05.2001, str. 1, z późn. zm.; Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 32, str. 289, z późn. zm.), zwanym dalej „rozporządzeniem nr 999/2001”.

3. Opis sytuacji epidemiologicznej choroby

Regularny monitoring BSE, zgodny z wymaganiami UE, rozpoczął się w listopadzie 2001 r. W pierwszych dwóch miesiącach monitoringu zbadano 30 309 sztuk bydła. Odpowiednio w 2002 r. zostało zbadanych 286 592, w 2003 r. — 455 413, w 2004 r. — 481 116, w 2005 r. — 515 976, w 2006 r. — 594 121, w 2007 r. — 603 810, w 2008 r. — 611 566, a w 2009 r. — 639 010 sztuk bydła.

Tabela 1.1

Dane z podziałem na grupy objęte monitoringiem

Okres	Ubój bydła powyżej 30 mies. życia	Bydło poddane ubojowi z konieczności powyżej 24 mies. życia	Bydło poddane ubojowi sanitarnemu powyżej 24 mies. życia	Bydło padłe powyżej 24 mies. życia	Bydło podejrzanе o chorobę	Ogółem
2001 XI—XII	29 882	347	0	80	0	30 309
2002 I—XII	278 709	4 709	1 183	1 944	47	286 592
2003 I—XII	428 452	9 401	2 757	14 715	88	455 413
2004 I—XII	445 198	9 259	2 134	24 449	76	481 116
2005 I—XII	472 028	10 495	648	32 552	253	515 976
2006 I—XII	540 148	10 035	382	43 328	228	594 121
2007 I—XII	546 243	9 529	61	47 883	94	603 810
2008 I—XII	556 583	8 758	19	46 184	22	611 566
2009 I—XII	587 339	6 811	9	43 958	13	638 133

Pierwszy przypadek BSE wykryto w drugim roku prowadzenia monitoringu (w 2002 r.). W tym też roku ogólna liczba wykrytych przypadków wyniosła 4.

W 2003 r. wykryto dalszych 5 przypadków, w 2004 r. obserwowano dalszy wzrost tej liczby; do

końca 2004 r. wykryto 11 przypadków BSE. W 2005 r. wykryto ogółem 20 przypadków BSE, co stanowi największą roczną liczbę przypadków w Rzeczypospolitej Polskiej. W 2006 r. wykryto ogółem 10 przypadków, w 2007 r. wykryto 9 przypadków, w 2008 r. wykryto 5 przypadków, a w 2009 r. wykryto 4 przypadki.

[illegible]

kwiecień							1	1								
maj														1		
czerwiec					1	1	1									
lipiec														1		
sierpień							1									
wrzesień																
październik																
listopad																
grudzień									1							
Suma: 9	0	0	0	0	1	1	3	1	1	0	0	0	0	2	0	0
2008																
styczeń															1	
luty																
marzec																
kwiecień			1													
maj																
czerwiec			1													
lipiec																
sierpień																
wrzesień													1			
październik																
listopad																
grudzień															1	
Suma: 5	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0
2009																
styczeń																
luty					1		1									
marzec										1						
kwiecień										1						
maj																
czerwiec																
lipiec																
sierpień																
wrzesień																
październik																
listopad																
grudzień																
Suma: 4	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0
2002–2009																
Suma: 68	3	2	6	1	7	5	11	2	3	9	0	0	2	5	11	1

Największą liczbę przypadków wykryto w ramach tzw. „aktywnego nadzoru” w grupie zdrowego bydła kierowanego do normalnego uboju. W ramach „nad-

zoru pasywnego” wykryto zaledwie kilka przypadków BSE.

Tabela 1.3

Poszczególne grupy, w których stwierdzono przypadki BSE

Rok	Liczba przypadków BSE	Poddane ubojowi jako zdrowe	Poddane ubojowi z konieczności	Z objawami klinicznymi	Padłe	Kohorta
2002	4	3	0	1	0	0
2003	5	4	0	1	0	0
2004	11	8	2	0	1	0
2005	20	16	0	1	2	1
2006	10	7	0	0	3	0
2007	9	6	1	0	2	0
2008	5	4	1	0	0	0
2009	4	3	0	0	1	0
Suma	68	51	4	3	9	1

Wszystkie sztuki bydła, u których wykryto BSE, były polskiego pochodzenia. Dochodzenia epizootyczne prowadzone w celu wyjaśnienia dróg zakażeń wskazywały, iż najbardziej prawdopodobną drogą było zakażenie przez spożycie paszy zawierającej białko pochodzące od ssaków lub preparatów mlekozastępczych zawierających tłuszcz zwierzęcy.

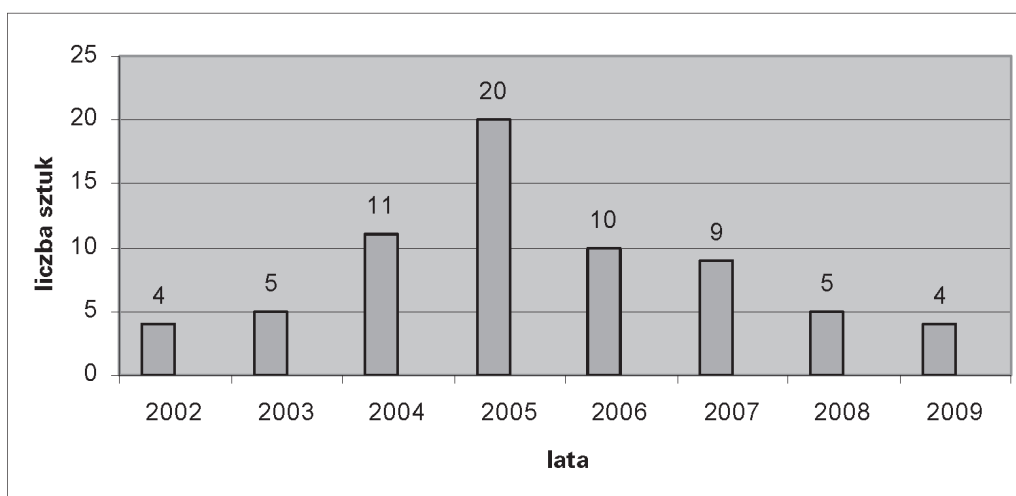
W ostatnich 4 latach sytuacja w zakresie BSE stale podlegała zmianom, przy utrzymującej się przez pewien okres (2002–2005) tendencji wzrostowej. Wprowadzenie programu monitoringu, zgodnego z wytycznymi UE, pozwoliło na wykrycie zwierząt za-

każonych. Od 2002 r. liczba tych przypadków systematycznie rosła i przedstawiała się następująco w okresie:

- 1) od 2002 do 2003 r. wzrost wynosił 25%;
- 2) od 2003 do 2004 r. wzrost wynosił 120%;
- 3) od 2004 do 2005 r. wzrost wynosił 82%.

W 2006 r. zaznaczyła się pierwsza tendencja spadkowa, liczba zakażeń osiągnęła poziom niższy niż w 2004 r.

Liczba przypadków BSE w latach 2002–2009, odzwierciedlająca tendencję wzrostową i spadkową

Biorąc pod uwagę wiek krów, u których stwierdzono BSE, można zauważyć, że najwyższą liczbę przypadków zaobserwowano u bydła urodzonego od 1994

do 2000 r. Najwyższy odsetek zakażeń dotyczy zwierząt urodzonych w 1996 r. i 1997 r. Najliczniej zakażoną grupę stanowi bydło w wieku od 5 do 9 roku życia.

Tabela 1.4**Zestawienie liczby przypadków BSE, w odniesieniu do roku urodzenia**

Rok urodzenia	Przypadki
1990	1
1991	0
1992	3
1993	2
1994	4
1995	7
1996	11
1997	8
1998	5
1999	10
2000	7
2001	5
2002	0
2003	3
2004	1
2005	1
SUMA	68

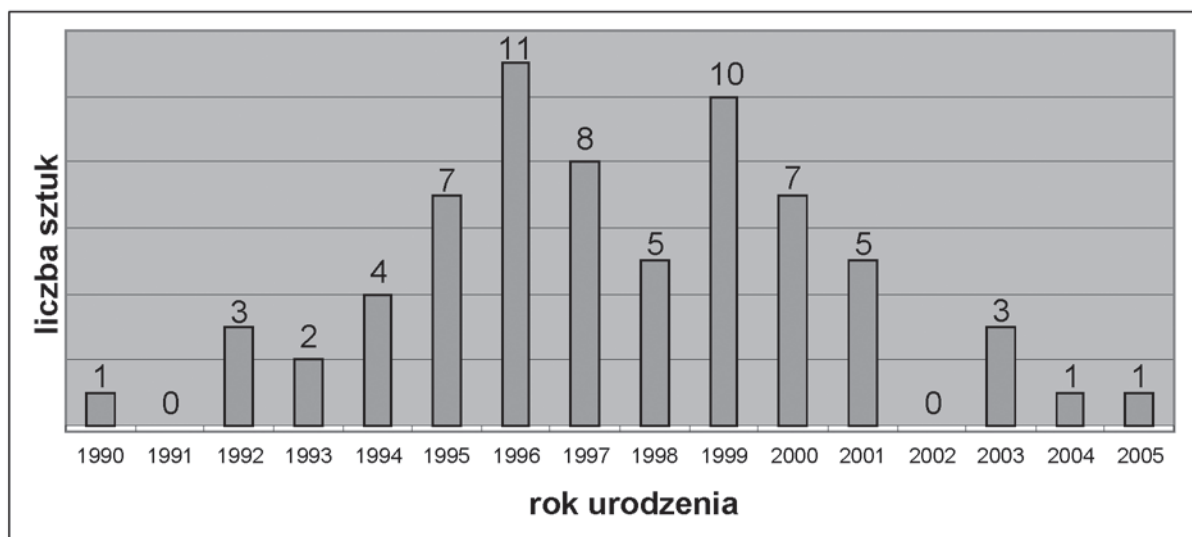
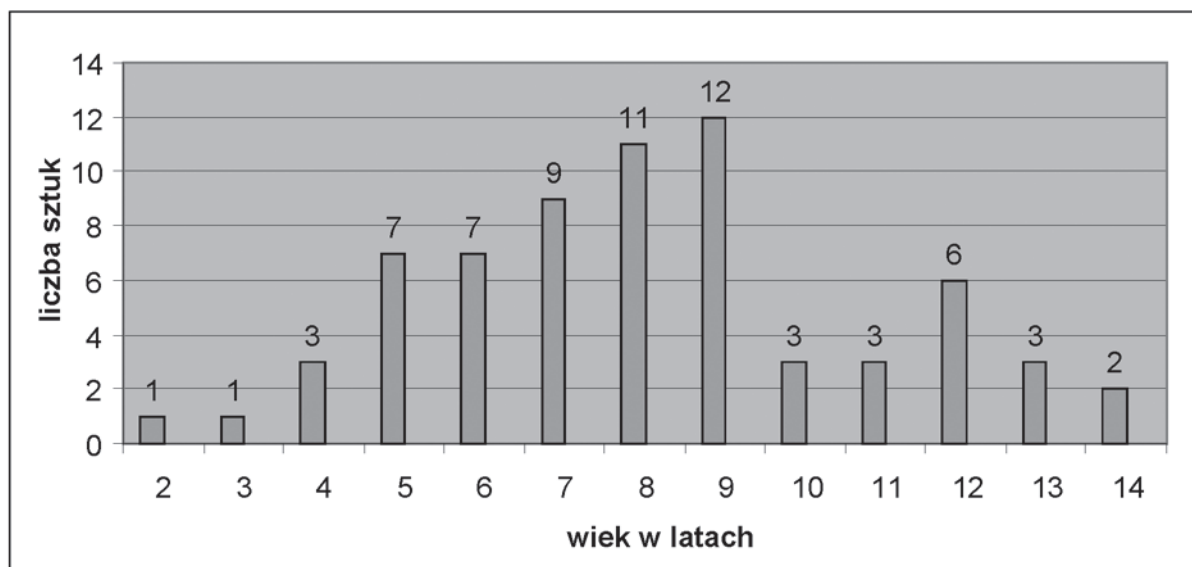

Tabela 1.5**Zestawienie liczby przypadków BSE, w odniesieniu do wieku zwierząt**

Wiek (lata)	Liczba sztuk
2	1
3	1
4	3
5	7
6	7
7	9
8	11
9	12
10	3
11	3
12	6
13	3
14	2
SUMA	68

4. Środki przewidziane w programie**4.1. Władza centralna odpowiedzialna za nadzór i koordynację w województwach, na których obszarze będzie realizowany program**

Za realizację programu będą odpowiedzialne organy Inspekcji Weterynaryjnej szczebla powiatowego i wojewódzkiego.

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) organ szczebla centralnego — Główny Lekarz Weterynarii — nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.

Ponadto, w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Główny Lekarz

Weterynarii informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji, zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej.

4.2. Opis i określenie obszarów geograficznych i administracyjnych, na których program będzie realizowany

Program monitorowania i zwalczania BSE jest i nadal będzie realizowany na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie działa 16 organów Inspekcji Weterynaryjnej szczebla wojewódzkiego (wojewódzcy lekarze weterynarii) oraz 305 organów Inspekcji Weterynaryjnej szczebla powiatowego (powiatowi lekarze weterynarii). Wojewódzki lekarz weterynarii kieruje działaniem Inspekcji Weterynaryjnej na obszarze województwa.

Rzeczpospolita Polska — podział na województwa**4.3. Regulacje prawne dotyczące rejestracji gospodarstw**

Gospodarstwa w Rzeczypospolitej Polskiej są rejestrowane w Centralnej Bazie Danych Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ) prowadzonej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Kwestię tę regulują następujące akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz. U. z 2004 r. Nr 10, poz. 76, z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 204, poz. 1281, z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Wymienione powyżej akty prawne określają szczegółowe zasady dotyczące identyfikacji i rejestracji zwierząt, gospodarstw oraz osób zajmujących się utrzymywaniem zwierząt gospodarskich.

4.4. Regulacje prawne dotyczące systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt

Identyfikacja i rejestracja bydła w Rzeczypospolitej Polskiej są prowadzone zgodnie z:

- 1) ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 2) rozporządzeniem (WE) nr 1760/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 lipca 2000 r. ustanawiającym system identyfikacji i rejestracji bydła i dotyczącym etykietowania wołowiny i produktów z wołowiny oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 820/97 (Dz. Urz. WE L 204 z 11.08.2000, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 30, str. 248, z późn. zm.);
- 3) rozporządzeniem Komisji nr 911/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 1760/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie kolczyków, paszportów i rejestrów gospodarstw (Dz. Urz. UE L 163 z 30.04.2004, str. 65, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 46, str. 242, z późn. zm.);
- 4) rozporządzeniem Komisji (WE) nr 494/98 z dnia 27 lutego 1998 r. ustanawiającym szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 820/97 w odniesieniu do stosowania minimalnych sankcji administracyjnych w ramach systemu identyfikacji i rejestracji bydła (Dz. Urz. WE L 60 z 28.02.1998, str. 78, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 46, str. 12, z późn. zm.).

W Rzeczypospolitej Polskiej bydło podlega obowiązkowi oznakowania za pomocą pary kolczyków

oraz podlega rejestracji w Centralnej Bazie Danych IRZ. Każdy kolczyk zawiera indywidualny numer rejestracyjny zwierzęcia oraz zakodowane inne dodatkowe informacje. Posiadacz bydła ma obowiązek oznakować za pomocą pary kolczyków nowo narodzone cielę niezwłocznie po urodzeniu i przesłać zgłoszenie o urodzeniu do Centralnej Bazy Danych. Na wykonanie tych czynności posiadacz ma 7 dni od dnia urodzenia zwierzęcia.

Wszystkie sztuki bydła są zaopatrzone w paszporty, które towarzyszą zwierzętom od urodzenia do śmierci. Wszystkie zdarzenia, w tym przemieszczenie z gospodarstwa do gospodarstwa, rzeźni, zakładu utylizacyjnego, padnięcie, powinny być zgłoszone do bazy danych.

Gospodarstwa są zarejestrowane w Centralnej Bazie Danych i każde z nich posiada indywidualny numer siedziby stada. W każdym gospodarstwie posiadacz bydła prowadzi rejestr stada. Wszystkie sztuki bydła znajdujące się w gospodarstwie muszą być wpisane do tego rejestru. Rejestr zawiera następujące informacje: datę urodzenia, zakupów, sprzedaży, padnięcia bydła.

Informacje o ww. zdarzeniach są przekazywane także do Centralnej Bazy Danych.

Wszystkie ww. środki są ustanowione zgodnie z zasadami określonymi w przepisach Unii Europejskiej, nie tylko ze względu na identyfikację i rejestrację

zwierząt, ale także z powodów ochrony zdrowia zwierząt. Istniejący system, w przypadku wystąpienia choroby zakaźnej, może zostać użyty do śledzenia przemieszczeń zwierząt.

4.5. Regulacje prawne dotyczące obowiązku powiadamiania o BSE

W Rzeczypospolitej Polskiej BSE jest chorobą podlegającą obowiązkowi zgłaszania. Obowiązek ten wynika bezpośrednio z przepisów:

- 1) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. ustanawiającego zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych pasażowalnych gąbczastych encefalopatii;
- 2) ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Nie naruszając prawa wspólnotowego, w ww. ustawie określono obowiązek zgłaszania podejrzenia wystąpienia chorób zakaźnych zwierząt, w tym BSE.

Nie przewiduje się kar za zgłoszenie, w wyniku którego nie zostanie potwierdzona choroba. Nie przewiduje się również zwrotu kosztów przez osobę zgłaszającą podejrzenie, jeśli podejrzenie to nie potwierdzi się.

4.6. Monitorowanie bydła

Tabela 1.6

Przewidywana liczba badań bydła w kierunku BSE, które będą przeprowadzone w roku 2011

	Szacunkowa liczba badań
Zwierzęta określone w załączniku III — rozdział A część I pkt 2.1, pkt 3 i 4 rozporządzenia nr 999/2001	60 000
Zwierzęta określone w załączniku III — rozdział A część I pkt 2.2 rozporządzenia nr 999/2001	580 000
Inne: zwierzęta podejrzane o BSE	60
Suma badań:	640 060

4.7. Regulacje prawne stanowiące podstawę do zwalczania BSE

4.7.1. Środki podejmowane w przypadku stwierdzenia BSE

Działania urzędowych lekarzy weterynarii związane z wystąpieniem przypadku BSE w Rzeczypospolitej Polskiej regulują następujące akty prawne:

- 1) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. ustanawiające zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych pasażowalnych gąbczastych encefalopatii;
- 2) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W przypadku otrzymania dodatniego wyniku, w zależności od sytuacji, są podejmowane w szczególności następujące środki:

- 1) wszystkie części tuszy zakażonego zwierzęcia są całkowicie niszczone;
- 2) wszystkie części tuszy zwierząt sąsiadujących z zakażoną tuszą na linii ubojowej (co najmniej jedna przed i dwie po) są całkowicie niszczone;
- 3) prowadzone jest dochodzenie epizootyczne.

Dochodzenie epizootyczne ma na celu:

- 1) określenie liczby i zidentyfikowanie wszystkich sztuk przeżuwaczy w gospodarstwie pochodzenia zwierzęcia zakażonego BSE;
- 2) ustalenie historii krów i miejsca pobytu potomstwa chorej krowy;

- 3) ustalenie kohorty dla tego przypadku;
- 4) ustalenie możliwej przyczyny choroby i drogi jej przeniesienia;
- 5) ustalenie innych zwierząt, zarówno przebywających w gospodarstwie, w którym stwierdzono chorobę, jak i przebywających w innych gospodarstwach, które mogły mieć kontakt z tym samym źródłem zakażenia BSE co zakażona krowa;
- 6) ustalenie przemieszczenia potencjalnie zakażonej paszy lub innych czynników mogących być przyczyną zakażenia w tym lub innym gospodarstwie.

Wszystkie zwierzęta, które zostały w trakcie dochodzenia uznane za potencjalnie zakażone, są zabijane, a produkty z nich pozyskane poddaje się unieszkodliwieniu.

4.7.2. Zwalczanie ogniska BSE

Przewidywana liczba zwierząt, które będą zabite w ramach zwalczania ogniska BSE, zgodnie z załącznikiem VII rozdział A pkt 2.1 do rozporządzenia nr 999/2001, wynosi 30 sztuk.

5. Koszty

5.1. Analiza kosztów

Ogólne oszacowanie kosztów programu monitoringu BSE na 2011 r. przewiduje wielkość wydatków na poziomie 12 801 200 zł, co przy przeliczeniu 1 euro = 3,9690 zł (według średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r.) stanowi równowartość 3 225 296,04 euro. Do tego należy dodać koszt odszkodowań za bydło, przyznawanych na podstawie pkt 2 lit. a załącznika VII do rozporządzenia nr 999/2001, który szacunkowo wyniesie 105 000 zł, co stanowi równowartość 26 455,03 euro.

W okresie przygotowania kalkulacji koszt jednego badania wynosił około 20 zł, co stanowiło równowartość 5,04 euro.

Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

5.2. Szczegółowa analiza kosztów programu

Lp.	Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Liczba jednostek	Koszt jednostkowy w zł/euro	Ogółem kwota w zł	Ogółem kwota w euro	Wniosek o finansowanie wspólnotowe (tak/nie)
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Badania w kierunku BSE¹⁾						
1.1.	Szybkie badania	Test: ²⁾	640 060	20/5,04	12 801 200	3 225 296,04	TAK
2.	Testy na trzęsawkę owiec						
2.1.	Szybkie badania	Test:	N/A ³⁾				NIE
3.	Badania odróżniające						
3.1.	Wstępne badania molekularne	Test:	N/A				NIE
4.	Określanie genotypów						
4.1.	Określenie genotypu zwierząt w ramach środków w zakresie monitorowania i zwalczania ustanowionych rozporządzeniem nr 999/2001	Metoda:	N/A				NIE
4.2.	Określenie genotypu zwierząt w ramach programu hodowlanego ustanowionego zgodnie z decyzją Komisji 2003/100/WE	Metoda:	N/A				NIE
5.	Obowiązkowy ubój zwierząt						
5.1.	Odszkodowanie za bydło, które ma być zabite lub poddane ubojowi zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu nr 999/2001 w załączniku VII — rozdział A pkt 2.1 ⁴⁾		30	3 500/881,83	105 000	26 455,03	TAK

1	2	3	4	5	6	7	8
5.2.	Odszkodowanie za owce i kozy, które mają być zabite lub poddane ubojowi zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu nr 999/2001 w załączniku VII — rozdział A pkt 2.1		N/A				
Ogółem w zł:					12 906 200	3 251 751,07	

¹⁾ Określone w pkt 4.6.

²⁾ Określone w pkt 4.6.

³⁾ Dowolny spośród szybkich testów wymienionych w załączniku X do rozporządzenia nr 999/2001 w odniesieniu do bydła.

⁴⁾ N/A — nie stosuje się.

Załącznik nr 3

PROGRAM MAJĄCY NA CELU WYKRYCIE WYSTĘPOWANIA ZAKAŻEŃ WIRUSAMI WYWOŁUJĄCYMI GRYPĘ PTAKÓW (AVIAN INFLUENZA) ORAZ POSZERZENIE WIEDZY NA TEMAT RYZYKA WYSTĄPIENIA TEJ CHOROBY

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: grypa ptaków (Avian influenza)

2. Realizacja programu u drobiu

2.1. Cele, ogólne wymogi i kryteria nadzoru

2.1.1. Cele

Obowiązek prowadzenia nadzoru w celu wykrycia występowania zakażeń wirusami grypy ptaków podtypami H5 i H7 u różnych gatunków drobiu wynika z art. 4 dyrektywy Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającej dyrektywę 92/40/EWG (Dz. Urz. UE L 10 z 14.01.2006, str. 16, z późn. zm.). Szczegółowe wytyczne w zakresie wdrażania tego nadzoru zostały określone w decyzji Komisji 2007/268/WE z dnia 13 kwietnia 2007 r. w sprawie wdrożenia programu nadzoru nad ptasią gripą u drobiu i dzikiego ptactwa w państwach członkowskich i zmieniającej decyzję 2004/450/WE (Dz. Urz. UE L 115 z 03.05.2007, str. 3, z późn. zm.).

Nadzór u drobiu obejmuje występowanie nisko zjadliwej grypy ptaków podtypów H5 lub H7.

Nadzór serologiczny nad nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 lub H7 u drobiu ma na celu:

- 1) wykrywanie bezobjawowych zakażeń nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 i H7, mając na uwadze wspomaganie systemów wczesnego wykrywania, a następnie zapobieganie możliwej mutacji tych wirusów w wysoce zjadliwą gripę ptaków;

- 2) wykrywanie zakażeń nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 i H7 u specjalnie wybranych populacji drobiu szczególnie narażonych na zakażenie z powodu systemu hodowli lub wrażliwości konkretnych gatunków;

- 3) wykazanie, że dane państwo, region lub dane gospodarstwo mają status wolny od grypy ptaków, która podlega zgłoszeniu w ramach międzynarodowego obrotu handlowego zgodnie z zasadami określonymi przez Światową Organizację Zdrowia Zwierząt (OIE).

2.1.2. Ogólne wymogi i kryteria

1. Pobieranie próbek w ramach programu trwa od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2011 r.

W odniesieniu do drobiu pobieranie próbek dla każdej kategorii drobiu obejmuje okres odpowiadający jednemu z okresów produkcyjnych.

2. Próbkę do badań pobiera powiatowy lekarz weterynarii oraz przesyła je do krajowego laboratorium referencyjnego ds. grypy ptaków w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym — Państwowym Instytucie Badawczym (PIW-PIB) w Puławach.

3. Krajowe laboratorium referencyjne ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach przeprowadza badania próbek, a wyniki tych badań przekazuje właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii oraz Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.

4. Wykryte izolaty wirusów grypy ptaków krajowe laboratorium referencyjne ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach przekazuje Wspólnotowemu

Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków, zgodnie z prawem wspólnotowym, chyba że przyznane zostanie odstępstwo zgodnie z rozdziałem V ust. 4 Podręcznika diagnostycznego ustanowionego decyzją Komisji 2006/437/WE z dnia 4 sierpnia 2006 r. zatwierdzającej podręcznik diagnostyczny dotyczący grypy ptaków, przewidziany w dyrektywie Rady 2005/94/WE (Dz. Urz. UE L 237 z 31.08.2006, str. 1). Wirusy podtypu H5 lub H7 zostaną niezwłocznie przesłane i poddane standardowym charakterystykom (sekwencjonowanie nukleotydów/IVPI), zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym.

2.2. Koncepcja i wdrożenie programu dotyczącego drobiu

1. W gospodarstwach, gdzie stwierdzono pozytywne wyniki badań laboratoryjnych, przeprowadza się badania retrospektywne, a wnioski z tych badań krajowe laboratorium referencyjne ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach przedstawia Głównemu Lekarzowi Weterynarii, Komisji Europejskiej i Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.

2. Dane dotyczące liczby próbek, które należy pobrać do badań na obszarze każdego z województw oraz w każdym z gospodarstw hodujących poszczególne kategorie drobiu, określono w tabelach 1—7 na podstawie analizy ryzyka, przeprowadzonej zgodnie z lit. B załącznika I do decyzji Komisji 2007/268/WE. Gospodarstwa zajmujące się hodowlą zwierzęcy łownej lub ptaków bezgrzebieniowych zostały również uwzględnione w niniejszym programie.

Tabela 1

Gospodarstwa utrzymujące kury nioski reprodukcyjne

Kod NUTS(2) ^{a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	38	3	10	60	HI (H5/H7)
PL12	206	12	10	240	HI (H5/H7)
PL21	17	2	10	40	HI (H5/H7)
PL22	43	4	10	80	HI (H5/H7)
PL31	14	2	10	40	HI (H5/H7)
PL32	5	1	10	20	HI (H5/H7)
PL33	38	3	10	60	HI (H5/H7)
PL34	50	5	10	100	HI (H5/H7)
PL41	52	5	10	100	HI (H5/H7)
PL42	75	6	10	120	HI (H5/H7)
PL43	9	1	10	20	HI (H5/H7)
PL51	27	4	10	80	HI (H5/H7)
PL52	48	5	10	100	HI (H5/H7)
PL61	28	3	10	60	HI (H5/H7)
PL62	11	1	10	20	HI (H5/H7)
PL63	29	3	10	60	HI (H5/H7)
SUMA	690	60	—	1 200	—

Jeżeli w gospodarstwie znajduje się kilka kurników, należy odpowiednio zwiększyć liczbę próbek do badań serologicznych z takiego gospodarstwa i pobierać próbki od co najmniej pięciu ptaków z jednego kurnika.

Stada przyzagrodowe nie zostały uwzględnione w programie z uwagi na bardzo wysoką liczbę tych stad w relacji do liczby planowanych próbek.

3. Na podstawie oceny ryzyka na obszarze województwa, związanej z planowaniem pobierania próbek, wojewódzki lekarz weterynarii uwzględni następujące elementy:

1) rodzaj produkcji (np. chów na wolnym wybiegu) i związane z nim ryzyko oraz uwzględnienie innych czynników, takich jak zróżnicowany wiek, wykorzystanie wód powierzchniowych, stosunkowo dłuższy okres życia, obecność więcej niż jednego gatunku w gospodarstwie lub inne ważne czynniki;

2) dostosowanie okresu pobierania próbek do innych określonych na poziomie lokalnym okresów, w których obecność innych gatunków drobiu w danym gospodarstwie mogłaby zwiększyć ryzyko wystąpienia choroby.

4. Próbkę krwi do badań serologicznych od kaczek i gęsi powiatowy lekarz weterynarii pobiera, jeżeli to możliwe, od ptaków trzymanyh na wybiegach.

Tabela 2**Gospodarstwa utrzymujące kury nioski towarowe**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	52	3	10	60	HI (H5/H7)
PL12	195	9	10	180	HI (H5/H7)
PL21	95	5	10	100	HI (H5/H7)
PL22	114	6	10	120	HI (H5/H7)
PL31	38	2	10	40	HI (H5/H7)
PL32	32	2	10	40	HI (H5/H7)
PL33	29	2	10	40	HI (H5/H7)
PL34	27	2	10	40	HI (H5/H7)
PL41	192	9	10	180	HI (H5/H7)
PL42	37	2	10	40	HI (H5/H7)
PL43	52	3	10	60	HI (H5/H7)
PL51	103	5	10	100	HI (H5/H7)
PL52	31	2	10	40	HI (H5/H7)
PL61	44	2	10	40	HI (H5/H7)
PL62	51	3	10	60	HI (H5/H7)
PL63	52	3	10	60	HI (H5/H7)
SUMA	1 144	60	—	1 200	—

Tabela 3**Gospodarstwa utrzymujące indyki rzeźne i reprodukcyjne**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	39	5	10	100	HI (H5/H7)
PL12	32	5	10	100	HI (H5/H7)
PL21	10	2	10	40	HI (H5/H7)
PL22	9	2	10	40	HI (H5/H7)
PL31	35	5	10	100	HI (H5/H7)
PL32	9	1	10	20	HI (H5/H7)
PL33	7	1	10	20	HI (H5/H7)
PL34	17	3	10	60	HI (H5/H7)
PL41	67	8	10	160	HI (H5/H7)
PL42	24	4	10	80	HI (H5/H7)
PL43	119	10	10	200	HI (H5/H7)
PL51	51	8	10	160	HI (H5/H7)
PL52	3	1	10	20	HI (H5/H7)
PL61	34	4	10	80	HI (H5/H7)
PL62	375	26	10	520	HI (H5/H7)
PL63	37	5	10	100	HI (H5/H7)
SUMA	868	90	—	1 800	—

Tabela 4**Gospodarstwa utrzymujące strusie**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	11	4	5	40	HI (H5/H7)
PL12	16	7	5	70	HI (H5/H7)
PL21	3	1	5	10	HI (H5/H7)
PL22	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL31	2	1	5	10	HI (H5/H7)
PL32	0	0	5	0	HI (H5/H7)
PL33	0	0	5	0	HI (H5/H7)
PL34	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL41	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL42	8	4	5	40	HI (H5/H7)
PL43	13	5	5	50	HI (H5/H7)
PL51	10	5	5	50	HI (H5/H7)
PL52	1	1	5	10	HI (H5/H7)
PL61	7	3	5	30	HI (H5/H7)
PL62	4	2	5	20	HI (H5/H7)
PL63	5	2	5	20	HI (H5/H7)
SUMA	122	53	—	530	—

Tabela 5**Gospodarstwa utrzymujące ptaki łowne**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL12	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL21	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL22	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL31	3	1	10	20	HI (H5/H7)
PL32	0	0	10	0	HI (H5/H7)
PL33	2	1	10	20	HI (H5/H7)
PL34	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL41	8	5	10	100	HI (H5/H7)
PL42	0	0	10	0	HI (H5/H7)
PL43	12	9	10	180	HI (H5/H7)
PL51	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL52	7	4	10	80	HI (H5/H7)
PL61	8	5	10	100	HI (H5/H7)
PL62	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL63	2	1	10	20	HI (H5/H7)
SUMA	64	42	—	840	—

Tabela 6**Gospodarstwa utrzymujące kaczki rzeźne i reprodukcyjne**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	1	1	40	80	HI (H5/H7)
PL12	5	2	40	160	HI (H5/H7)
PL21	8	3	40	240	HI (H5/H7)
PL22	3	1	40	80	HI (H5/H7)
PL31	28	14	40	1 120	HI (H5/H7)
PL32	29	14	40	1 120	HI (H5/H7)
PL33	1	1	40	80	HI (H5/H7)
PL34	0	0	40	0	HI (H5/H7)
PL41	93	34	40	2 720	HI (H5/H7)
PL42	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL43	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL51	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL52	0	0	40	0	HI (H5/H7)
PL61	10	4	40	320	HI (H5/H7)
PL62	5	2	40	160	HI (H5/H7)
PL63	2	1	40	80	HI (H5/H7)
SUMA	197	80	—	6 400	—

Tabela 7**Gospodarstwa utrzymujące gęsi rzeźne i reprodukcyjne**

Kod NUTS(2) ^{*a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, z których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba badań, które zostaną wykonane zgodnie z daną metodą	Metody badania laboratoryjnego
PL11	60	7	40	560	HI (H5/H7)
PL12	68	7	40	560	HI (H5/H7)
PL21	11	2	40	160	HI (H5/H7)
PL22	14	2	40	160	HI (H5/H7)
PL31	161	11	40	880	HI (H5/H7)
PL32	18	2	40	160	HI (H5/H7)
PL33	91	8	40	640	HI (H5/H7)
PL34	58	6	40	480	HI (H5/H7)
PL41	314	19	40	1 520	HI (H5/H7)
PL42	17	2	40	160	HI (H5/H7)
PL43	53	6	40	480	HI (H5/H7)
PL51	16	2	40	160	HI (H5/H7)
PL52	10	2	40	160	HI (H5/H7)
PL61	83	7	40	560	HI (H5/H7)
PL62	59	6	40	480	HI (H5/H7)
PL63	7	1	40	80	HI (H5/H7)
SUMA	1 040	90	—	7 200	—

Objaśnienia do tabel 1—7:

* Kod NUTS(2) — ang. Nomenclature of Units for Territorial Statistics — standard geokodowania przyjęty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych, gdzie poszczególne kody oznaczają odpowiednio: PL51 — woj. dolnośląskie, PL61 — woj. kujawsko-pomorskie, PL31 — woj. lubelskie, PL43 — woj. lubuskie, PL11 — woj. łódzkie, PL21 — woj. małopolskie, PL12 — woj. mazowieckie, PL52 — woj. opolskie, PL32 — woj. podkarpackie, PL34 — woj. podlaskie, PL63 — woj. pomorskie, PL22 — woj. śląskie, PL33 — woj. świętokrzyskie, PL62 — woj. warmińsko-mazurskie, PL41 — woj. wielkopolskie, PL42 — woj. zachodniopomorskie.

a) Położenie gospodarstwa pochodzenia. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS(2), należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.

b) Łączna liczba gospodarstw jednej kategorii drobiu w danym regionie NUTS(2).

2.3. Opis zastosowanych badań laboratoryjnych

1. Procedury pobierania próbek oraz badania laboratoryjne przeprowadza się zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE). Badania w kierunku grypy ptaków przeprowadza się w krajowym laboratorium referencyjnym ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach.

2. Wszystkie pozytywne wyniki serologiczne są potwierdzane w krajowym laboratorium referencyjnym ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach metodą hamowania hemaglutynacji, z użyciem wyznaczonych szczepów dostarczonych przez Wspólnotowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków, przy czym wykonuje się:

1) dla H5:

- a) wstępne badanie z użyciem szczepu teal/England/7894/06 (H5N3),
- b) badanie wszystkich dodatnich próbek za pomocą szczepu chicken/Scotland/59 (H5N1) celem wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N3;

2) dla H7:

- a) wstępne badanie z użyciem szczepu Turkey/England/647/77 (H7N7),
- b) badanie wszystkich dodatnich próbek za pomocą szczepu African Starling/983/79 (H7N1) celem wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N7.

3. Opis programu dotyczącego dzikiego ptactwa

3.1. Cele, ogólne wymogi i kryteria nadzoru

3.1.1. Cele

Obowiązek prowadzenia nadzoru w celu poszerzenia wiedzy na temat zagrożeń pochodzących od dzikich ptaków związanych z wszelkimi występującymi

u ptaków wirusami grypy ptaków wynika z art. 4 dyrektywy Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającej dyrektywę 92/40/EWG. Szczegółowe wytyczne w zakresie wdrażania tego nadzoru zostały określone w decyzji Komisji 2007/268/WE z dnia 13 kwietnia 2007 r. w sprawie wdrożenia programu nadzoru nad ptasią grypą u drobiu i dzikiego ptactwa w państwach członkowskich i zmieniającej decyzję 2004/450/WE.

Realizacja programu dotyczącego dzikiego ptactwa obejmuje występowanie wirusów wysoce zjadliwej grypy ptaków oraz nisko zjadliwej grypy ptaków.

Nadzór wirusologiczny nad grypą ptaków dzikiego ptactwa służy określeniu ryzyka wprowadzenia wirusów grypy ptaków (nisko i wysoce zjadliwej) do drobiu domowego przez:

- 1) zapewnienie wczesnego wykrywania wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1, w drodze badania wzrostu zachorowalności lub śmiertelności wśród dzikiego ptactwa;
- 2) prowadzenie obserwacji i badań żywego i padłego dzikiego ptactwa w przypadku wykrycia u niego wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1;
- 3) kontynuację obserwacji i badań różnych gatunków ptaków wędrownych żyjących na wolności, jako części ciągłego monitorowania wirusów nisko zjadliwej grypy ptaków. Próbkę pobiera się głównie od ptactwa z rzędu blaszkodziobych (ptactwo wodne) i siewkowych (ptactwo brzegowe i mewy), aby ocenić, czy są one nosicielami wirusa nisko zjadliwej grypy ptaków podtypu H5 i H7 (badanie to również wykryłoby, jeżeli występują, wirusy wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1 i inne wirusy wysoce zjadliwej grypy ptaków). Badaniu należy poddać zwłaszcza gatunki o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków, wymienione w tabeli 8 programu.

Tabela 8

Gatunki o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków*

Nazwa zwyczajowa	Nazwa naukowa
Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>
Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>
Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>
Gęsi	
Gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>
Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>
Gęś białoczelna (europejska rasa)	<i>Anser albifrons albifrons</i>
Gęś mała	<i>Anser erythropus</i>
Gęś gęgawa	<i>Anser anser</i>
Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>
Bernikla obrożna	<i>Branta bernicla</i>
Bernikla rdzawoszyja	<i>Branta ruficollis</i>
Bernikla kanadyjska	<i>Branta canadensis</i>
Kaczki	
Świstun	<i>Anas penelope</i>
Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>
Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>
Rożeniec	<i>Anas acuta</i>
Cyranka	<i>Anas querquedula</i>
Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>
Marmurka	<i>Marmaronetta angustirostris</i>
Helmiatka	<i>Netta rufina</i>
Głowienka	<i>Aythya ferina</i>
Czernica	<i>Aythya fuligula</i>
Ptaki siewkowe	
Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>
Siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>
Rycyk	<i>Limosa limosa</i>
Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>
Mewy	
Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>
Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>

* Wykaz nie jest wyczerpujący i służy jedynie wskazaniu gatunków wędrownych, które mogą stanowić wysokie ryzyko wprowadzenia grypy ptaków do Wspólnoty, na podstawie ich tras wędrówek obejmujących obszary, na których u dzikiego ptactwa lub drobiu wystąpiła wysoce zjadliwa grypa ptaków H5N1. Wykaz ten opracowano na podstawie opinii naukowej na temat ptaków wędrownych i ich prawdopodobnej roli w rozprzestrzenianiu wysoce zjadliwej grypy ptaków, przyjętej dnia 12 maja 2006 r. przez Panel ds. zdrowia i dobrostanu zwierząt Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), a także na podstawie prac przeprowadzonych przez Komitet ORNIS i wykonawców usług zleconych przez Dyрекcyję Generalną ds. Środowiska Komisji Europejskiej. Aktualizacja tego wykazu jest możliwa po udostępnieniu wyników dalszych badań naukowych i na podstawie oceny ryzyka przeprowadzonej przez organy krajowe z uwzględnieniem konkretnej sytuacji ornitologicznej.

U dzikiego ptactwa nie stosuje się badań serologicznych, gdyż na ich podstawie nie można rozróżnić wysoce i nisko zjadliwych szczepów wirusa, a stwierdzenie obecności przeciwciał nie umożliwia określenia miejsca zarażenia dzikiego ptactwa. Metody te umożliwiają jednak rozróżnienie, u których gatunków ptaków (osiadłych lub wędrownych) występuje zakażenie wirusami H5/H7 lub wirusy te występują endemicznie.

3.1.2. Ogólne wymogi i kryteria

1. Pobieranie próbek będzie miało miejsce od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2011 r.

2. Próbkę do badań pobiera powiatowy lekarz weterynarii oraz przesyła je do krajowego laboratorium referencyjnego ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach.

3. Krajowe laboratorium referencyjne ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach przeprowadza badania próbek, a wyniki tych badań przekazuje właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii oraz Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.

4. Wykryte izolaty wirusów grypy ptaków występujące u dzikiego ptactwa krajowe laboratorium referencyjne ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach przekazuje do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków zgodnie z prawem wspólnotowym, chyba że przyznane zostanie odstępstwo zgodnie z rozdziałem V ust. 4 Podręcznika diagnostycznego ustanowionego decyzją Komisji 2006/437/WE. Wirusy podtypu H5 lub H7 niezwłocznie przesyła się i poddaje standardowym charakterystykom (sekwencjonowanie nukleotydów/IVPI), zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym.

3.2. Koncepcja i wdrożenie programu dotyczącego dzikiego ptactwa

3.2.1. Koncepcja programu dotyczącego dzikiego ptactwa

Do celów opracowania programu dotyczącego dzikiego ptactwa przy określeniu gatunków i optymalizacji pobierania próbek organy Inspekcji Weterynaryjnej współpracują z epidemiologami, ornitologami i organami właściwymi ds. ochrony przyrody, a także z instytucjami zajmującymi się ochroną lub obserwacją ptaków oraz ze stacjami obrączkowania.

Pobieranie próbek od żywych ptaków dzikich objętych ochroną gatunkową ścisłą lub częściową wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Przy wyborze badanych gatunków na obszarze powiatu powiatowy lekarz weterynarii uwzględnia sytuację pod względem dominacji gatunków oraz wielkości populacji ptaków. Podczas pobierania próbek należy uwzględnić sezonowość wędrówek, sposoby zachowania się gatunków ptaków, jeżeli dotyczy tras wędrówek, główne siedliska, instynkt stadny i mieszanie się podczas przelotu, a także wyniki programów realizowanych w latach 2003–2008.

W odniesieniu do wysoce zjadliwej grypy ptaków H5N1 należy uwzględnić wszystkie czynniki, aby móc określić prawdopodobieństwo narażenia dzikiego ptactwa na zarażenie się od zakażonego drobiu i dzikich ptaków na obszarach wystąpienia tej choroby oraz prawdopodobieństwo kontaktu dzikiego ptactwa z drobiem domowym w wybiegowych systemach hodowli drobiu.

1. Nadzór bierny nad chorym i padłym dzikim ptactwem obejmuje przede wszystkim:

- 1) obszary, na których występuje wzrost zachorowalności lub śmiertelności wśród dzikiego ptactwa;
- 2) obszary w pobliżu morza, jezior i wód, na których znaleziono padłe ptaki, a zwłaszcza jeżeli obszary znajdują się w pobliżu gospodarstw utrzymujących drób;
- 3) ptaki należące do gatunków o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków oraz inne dzikie ptactwo żyjące w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

2. Nadzór czynny nad żywymi i klinicznie zdrowymi lub klinicznie chorymi, zranionymi lub upolowanymi ptakami koncentruje się na:

- 1) ptakach wędrownych z rzędu blaszkodziobych (ptactwo wodne) i siewkowych (ptactwo brzegowe i mewy);
- 2) obszarach zidentyfikowanych pod względem występowania dużej liczby ptaków wędrownych, na których dochodzi do mieszania się różnych gatunków tych ptaków, a zwłaszcza na obszarach w pobliżu gospodarstw drobiu;
- 3) wyborze gatunków o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków.

3. Badania żywego i padłego dzikiego ptactwa na obszarach, gdzie wykryto przypadki H5N1 (nadzór czynny i bierny), koncentrują się na:

- 1) dzikim ptactwie w celu wykrycia nosicieli bezobjawowych;
- 2) ptakach na obszarach, na których istnieją związki epidemiologiczne z wykrytymi przypadkami;
- 3) ptakach, które mogą mieć bezpośrednią styczność z hodowlą drobiu (obszar zapowietrzony, obszar zagrożony i obszar B) i które mogłyby być „nosicielami pośrednimi”.

Tabela 9**Liczba próbek, które należy pobrać od dzikiego ptactwa**

KOD NUTS (2) ^{a)}	Dzikie ptactwo, od którego pobiera się próbki	Liczba próbek, które zostaną pobrane w ramach czynnego nadzoru	Liczba próbek, które zostaną pobrane w ramach biernego nadzoru
PL11	gatunki dzikiego ptactwa o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków (zgodnie z wykazem)	50	200 z całego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
PL12		150	
PL21		50	
PL22		50	
PL31		50	
PL32		50	
PL33		40	
PL34		110	
PL41		80	
PL42		250	
PL43		230	
PL51		170	
PL52		50	
PL61		70	
PL62		170	
PL63		230	
SUMA		1 800	około 200

^{a)} Odesłanie do miejsca pobrania próbek. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS (2), należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.

3.2.2. Procedury pobierania próbek

1. Do badań wirusologicznych pobiera się wymazy z jamy ustno-gardłowej i z kloaki od ptaków niewykazujących klinicznych objawów choroby, żyjących na wolności. Jeżeli z jakiegokolwiek powodu pobranie wymazów z kloaki od żywych ptaków jest niemożliwe, można je zastąpić zebranymi próbkami świeżego kału. Niemniej należy zapewnić spójność pomiarową w przypadku miejsc mieszania się różnych gatunków ptaków.

2. W celu wyodrębnienia wirusa i wykrycia molekularnego (PCR) pobiera się próbki z kloaki i tchawicy lub jamy ustno-gardłowej lub próbki tkanek (z mózgu, serca, płuc, nerek i jelit) dzikich ptaków padłych lub odstrzelonych.

3. Należy zwrócić uwagę na przechowywanie i transport próbek. Wymazy muszą zostać natychmiast schłodzone lodem lub żelowymi wkładami chłodzącymi i dostarczone do laboratorium w jak najkrótszym czasie. Próbkę nie powinny być zamrażane, chyba że jest to bezwzględnie konieczne.

Wymazy muszą być umieszczone (zanurzone całkowicie) w specjalnym podłożu do transportu wirusów lub zbuforowanym płynie fizjologicznym (PBS) z antybiotykami. Umieszczenie próbek we wspomnianym podłożu podczas transportu jest nieodzownym i uzupełniającym działaniem i nie zastępuje schłodzenia.

W razie braku takiego podłoża wymazy należy umieścić w pojemnikach i dostarczyć w postaci suchej.

Jeżeli niemożliwe jest zagwarantowanie szybkiego przewiezienia do laboratorium w ciągu 48 godzin (w podłożu transportowym i temperaturze 4°C), próbki należy niezwłocznie zamrozić, a następnie przewieźć w suchym lodzie. Na przechowywanie i transport mogą wpływać różnorodne czynniki, zatem wybrana metoda musi być odpowiednia do zamierzonego celu.

4. Procedury pobierania próbek przeprowadza się zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE), ustanawiającym procedury diagnostyczne służące do stwierdzenia oraz rozpoznania różnicowego grypy ptaków.

3.3. Opis zastosowanych badań laboratoryjnych

1. Badania laboratoryjne przeprowadza się zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE), ustanawiającym procedury diagnostyczne służące do stwierdzenia oraz rozpoznania różnicowego grypy ptaków.

2. Wszystkie próbki pobrane w ramach programu dotyczącego ptaków dzikich są możliwie najszybciej poddane badaniu przy zastosowaniu technik molekularnych, jeżeli są dostępne, zgodnie z Podręcznikiem diagnostycznym. Badania w kierunku grypy ptaków przeprowadza się w krajowym laboratorium referen-

cyjnym ds. grypy ptaków w PIW-PIB w Puławach. Zaleca się wstępne badanie przesiewowe metodą PCR dla genu M z szybkim przeprowadzeniem badań próbek pozytywnych na identyfikację podtypu H5 i H7 (w terminie 2 tygodni), a w przypadku pozytywnego wyniku jak najszybciej należy przeprowadzić analizę miejsca cięcia hemaglutyniny w celu ustalenia, czy mamy do czynienia z wirusem wysoce zjadliwej grypy ptaków czy nisko zjadliwej grypy ptaków. Jeżeli została potwierdzona obecność wysoce zjadliwej grypy ptaków podtyp H5, należy przeprowadzić dodatkowe badania na określenie podtypu N (nawet jeżeli tym sposobem możliwe jest tylko wykluczenie N1).

3. W laboratorium można pulować do pięciu próbek pobranych od tego samego gatunku ptaków, w tym samym miejscu i czasie, jeżeli zapewniona jest możliwość powtórnego zidentyfikowania i zbadania pojedynczych próbek w przypadku uzyskania pozytywnego wyniku.

4. Opis sytuacji epidemiologicznej w zakresie wysoce zjadliwej grypy ptaków u drobiu w ostatnich pięciu latach

4.1. Środki objęte programem dotyczącym drobiu

W 2007 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykryto 9 ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1 u drobiu hodowlanego. W latach wcześniejszych choroba nie występowała u drobiu hodowlanego. Program nadzoru prowadzony w latach 2003–2010 obejmował fermy kur niosek reprodukcyjnych, kur niosek towarowych, indyków, gęsi i kaczek, strusi, ptaków łownych oraz ptaki dzikie. Próbkę były pobierane i badane w ciągu całego roku objętego programem.

4.1.1. Wyznaczenie organu centralnego odpowiedzialnego za realizację programu

Organem centralnym odpowiedzialnym za realizację programu jest Główny Lekarz Weterynarii. Na szczeblu województw organami odpowiedzialnymi za nadzór nad wdrażaniem programu są wojewódzcy lekarze weterynarii. Za właściwe pobieranie i przesyłanie próbek odpowiedzialni są powiatowi lekarze weterynarii.

4.1.2. Wprowadzenie systemu rejestracji gospodarstw

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność podlegającą nadzorowi.

Rejestr ten zawiera w szczególności:

- 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę, siedzibę i adres podmiotu;
- 2) weterynaryjny numer identyfikacyjny, jeżeli został nadany;
- 3) określenie rodzaju i zakresu prowadzonej działalności nadzorowanej;

4) informacje o decyzjach administracyjnych wydanych w stosunku do podmiotu;

5) datę wpisu i wykreślenia z rejestru.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii dane zawarte w rejestrze, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze.

Ponadto powiatowy lekarz weterynarii rejestruje podmioty prowadzące produkcję podstawową. Obowiązek ten wynika z rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 55, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 14) oraz z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127, z późn. zm.).

4.1.3. Regulacje prawne w zakresie przeprowadzania szczepień

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt grypa ptaków należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających zakazowi szczepień.

5. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie choroby u dzikiego ptactwa w ostatnich pięciu latach

5.1. Środki objęte programem dotyczącym dzikiego ptactwa

W 2006 r. wykryto 9 ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków u ptaków dzikich podtyp H5N1. W 2007 r. wykryto jedno ognisko choroby. W latach wcześniejszych wysoce zjadliwa grypa ptaków nie występowała na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Program dotyczący dzikiego ptactwa w kierunku grypy ptaków w latach 2003–2010 obejmował monitoring czynny oraz bierny.

5.1.1. Wyznaczenie organu centralnego odpowiedzialnego za realizację programu

Organem centralnym odpowiedzialnym za realizację programu jest Główny Lekarz Weterynarii. Na poziomie województw organami odpowiedzialnymi za nadzór nad wdrażaniem programu są wojewódzcy lekarze weterynarii. Za właściwe pobieranie i przesyłanie próbek są odpowiedzialni powiatowi lekarze weterynarii.

5.1.2. Opis i określenie obszarów geograficznych i administracyjnych, na których program zostanie wdrożony

Program dotyczący dzikiego ptactwa realizowany jest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z uwagi na fakt, że na całym terytorium państwa występuje duże zagęszczenie gospodarstw hodujących drób. Przeprowadzona analiza potwierdziła, że ryzyko wystąpienia grypy ptaków jest wysokie na obszarze całego państwa. Nadzór u ptaków dzikich podzielony jest na czynny oraz bierny.

6. Regulacje prawne w zakresie powiadamiania o grypie ptaków

Zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt w przypadku podejrzenia wystąpienia grypy ptaków posiadacz zwierzęcia obowiązany jest do:

- 1) niezwłocznego zawiadomienia o tym organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- 2) pozostawienia zwierząt w miejscu ich przebywania i niewprowadzania tam innych zwierząt;
- 3) uniemożliwienie osobom postronnym dostępu do pomieszczeń lub miejsc, w których znajdują się zwierzęta podejrzane o zakażenie lub chorobę lub zwłoki zwierzęce;
- 4) wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania produktów, w szczególności mięsa, zwłok zwierzęcych, środków żywienia zwierząt, wody, ściółki, nawozów naturalnych;
- 5) udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej zwierząt i zwłok zwierzęcych do badań i zabiegów weterynaryjnych, a także udzielania pomocy przy ich wykonywaniu;
- 6) udzielania organom Inspekcji Weterynaryjnej oraz osobom działającym w imieniu tych organów wyjaśnień i podawania informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia grypy ptaków i źródeł zakażenia lub zapobiegania jej szerzeniu.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt podmioty świadczące usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej oraz laboratoria przekazują powiatowemu lekarzowi weterynarii informacje o podejrzeniu wystąpienia grypy ptaków niezwłocznie po powzięciu takiego podejrzenia.

Powiatowy lekarz weterynarii po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia grypy ptaków podejmuje natychmiast czynności w celu wykrycia lub wykluczenia grypy ptaków.

Powiatowy lekarz weterynarii natychmiast informuje wojewódzkiego lekarza weterynarii, w tym w formie elektronicznej, o podejrzeniu lub wystąpieniu grypy ptaków oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje natychmiast Głównemu Lekarzowi Weterynarii, w tym w formie elektronicznej, informacje o podejrzeniu lub wystąpieniu grypy ptaków oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Główny Lekarz Weterynarii:

- 1) informuje, wykonując postanowienia umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, właściwe organizacje międzynarodowe o występowaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej grypy ptaków;
- 2) powiadamia Komisję Europejską oraz inne państwa członkowskie Unii Europejskiej o przypadku wystąpienia grypy ptaków oraz o wygaszaniu ognisk tej choroby.

7. Koszty

7.1. Program dotyczący drobiu

Tabela 10

Środki kwalifikujące się do współfinansowania programu dotyczącego drobiu

Metody badania laboratoryjnego	Liczba badań do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy badań według danej metody (w zł)	Koszt jednostkowy badań według danej metody (w euro*)	Koszt całkowity (w zł)	Koszt całkowity (w euro*)	Finansowanie unijne (tak/nie)
1	2	3	4	5	6	7
Wstępne serologiczne badanie przesiewowe ^{a)}	—	—	—	—	—	—
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7 ^{b)}	19 170 + 960 (powtórne badanie) = 20 130	34/1 test	8,57/1 test	684 420	172 441,42	tak
Test izolacji wirusa (bad. retrospektywne)	8	280	70,55	2 240	564,37	tak

1	2	3	4	5	6	7
Test PCR (bad. retrospektywne)	16	240	60,47	3 840	967,5	tak
Inne środki, jakie mają być objęte	—	—	—	—	—	—
Kontrola wyrywkowa	—	—	—	—	—	—
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium	8/próbkę x 9 585 próbek	2,02/próbkę x 9 585 próbek	76 680	19 319,73	tak
Razem				767 180	193 293,02	—

a) Określić badanie laboratoryjne, które należy zastosować.

b) Określić liczbę testów na obecność H5 i H7.

* Wyliczenie kosztów — według średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r. (1 euro = 3,969 zł).

Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

7.2. Program dotyczący dzikiego ptactwa

Tabela 11

Środki kwalifikujące się do współfinansowania programu dotyczącego dzikiego ptactwa

Metody badania laboratoryjnego	Liczba testów do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy testów według danej metody (w zł)	Koszt jednostkowy testów według danej metody (w euro*)	Koszt całkowity (w zł)	Koszt całkowity (w euro*)	Finansowanie unijne (tak/nie)
Wstępne serologiczne badanie przesiewowe	—	—	—	—	—	—
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7	—	—	—	—	—	—
Test izolacji wirusa	20	280	70,55	5 600	1 410,93	tak
Badanie PCR	500 (2000 próbek)	240	60,47	120 000	30 234,32	tak
	50	80	20,16	4 000	1 007,81	
Inne środki, jakie należy uwzględnić	—	—	—	—	—	—
Kontrola wyrywkowa	—	—	—	—	—	—
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium	20/próbkę x 2000 próbek	5,04 /próbkę x 2000 próbek	40 000	10 078,11	tak
Razem				169 600	42 731,17	—

Szacunkowe koszty łącznie (badanie drobiu i ptaków dzikich)*:

767 180 zł + 169 600 zł = 936 780 zł (236 024,19 euro)

Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

* Wyliczenie kosztów — według średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r. (1 euro = 3,969 zł).